

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ISK
INSTYTUT
STUDIÓW
KOBIECYCH

DIALOG

Ośrodek Badań Historii Kobiet finansowany w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „DIALOG” w latach 2019 – 2021

Ośrodek Badań Historii Kobiet
Instytutu Studiów Kobietych
przy współpracy
Katedry Historii Kultury i Pracowni Historii Kobiet
Uniwersytetu w Białymstoku

KSIĄŻKA ABSTRAKTÓW

KONFERENCJA NAUKOWA

**Badania historii kobiet polskich na tle porównawczym.
Kierunki, problematyka, perspektywy**

Białystok 11-13 czerwca 2021 r.

Spis treści

prof. Robert Suski	3
<i>Galeria Waleria - córka i żona cesarza</i>	3
mgr Krzysztof Kossakowski	4
<i>Czy Hodierna z Trypolisu i Jaufre Rudel mogli się spotkać? Pieśni trubadura jako źródło do badań nad historią kobiet.</i>	4
prof. Jan Snopko	5
<i>Materiały do historii kobiet w rosyjskich aktach proweniencji wojskowej (1914-1915)</i>	5
prof. Ewa Maj	6
<i>Historia czy herstoria w prasie dla kobiet w Polsce międzywojennej</i>	6
dr Ewelina Kostrzevska	7
<i>Czy dzieje kobiet potrzebują historii ludowej?</i>	7
prof. Beata Wałęciuk-Dejneka	8
<i>Pisarki, poetki, bohaterki... - siedleckie badania literaturoznawcze</i>	8
prof. Małgorzata Dajnowicz	9
<i>Liga Kobiet w okręgu gdańskim (źródła i stan badań)</i>	9
dr Maria Bauchrowicz-Tocka	10
<i>Liga Kobiet w prasie ogólnopolskiej</i>	10
mgr Agnieszka Zaniewska	11
<i>Poradnictwo Ligi Kobiet na łamach „Naszej Pracy”</i>	11
mgr Justyna Zajko-Czochańska	12
<i>"Przyjaciółka" jako źródło do badań nad tematyką kobiet w Polsce (1945-1989)</i>	12
dr Urszula Sokołowska	13
<i>„Kobieta i Życie” 1990-2004 – prezentacja problematyki periodyku (w zarysie)</i>	13
mgr Justyna Granatowska	14
<i>Stan badań nad historią kobiet polskich (1945-1989)</i>	14
mgr Magdalena Gąsowska	15
<i>Zaangażowanie kobiet w życie religijne niemieckiego Kościoła luterańskiego (na przykładzie J. R. Bengel, B. Sturm oraz M. S. Rieger)</i>	15
mgr Emilia Pobocho	17
<i>Katarzyna Jaczynowska (1872 – 1920) - życie i działalność muzyczna wielkiej pianistki</i>	17

dr Katarzyna Wodniak	18
<i>Sylwetka publicystki dwutygodnika „Moja Przyjaciółka” ze Żnina – Felicja Stendigowa (1895 - 1945)</i>	18
dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk	19
<i>Pomocnicza Służba Kobiet w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie (1940-1946). Aktualny stan badań i charakterystyka archiwaliów</i>	19
prof. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk	20
<i>Historyk sztuki, filozof, pedagog – prof. dr hab. Halina Taborska (1933-2021)</i>	20
mgr Ewelina Andrzejewska	22
<i>Kobiety w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Analiza stanu badań na przykładzie Aleksandry Stypułkowskiej.</i>	22
mgr Karol Straczyński	24
<i>Kobiety w komitecie odbudowy Warszawy po II wojnie światowej (wybrane sylwetki)</i>	24
prof. Adam Miodowski	25
<i>Przynależność do Ligi Kobiet jako ścieżka kariery (awansu) jej członkiń w świetle wybranych przykładów personalnych</i>	25
prof. Krzysztof Sychowicz	26
<i>Kobiety - tło czy siła NSZZ "Solidarność" w Polsce północno-wschodniej</i>	26
dr Anna Szwed-Walczak	27
<i>Bohaterka historyczna? - Refleksje o udziale kobiet w życiu publicznym na łamach polskiej prasy dla kobiet w latach 1989-1992</i>	27

prof. Robert Suski

Galeria Waleria - córka i żona cesarzy

Słowa kluczowe

Waleria, późne cesarstwo rzymskie, Dioklecjan, Galeriusz, Licyniusz

Streszczenie

O cesarzowych, żonach cesarzy w drugiej połowie III i początku IV wieku nie wiadomo zbyt dużo. Najczęściej były one igraszkami w rękach mężczyzn-cesarzy.

Do wyjątków należała Galeria Waleria. Była ona córką cesarza Dioklecjana (august 284-305), oraz żoną Galeriusza (cezar 293-305, august 305-311). Według Laktancjusza po śmierci męża została oddana przez swojego zmarłego męża pod opiekę jego przyjaciela - Licyniusza (august 308-324). Jednak uciekła do jego rywala Maksymina Daji (cezar 305-310, august 310-313), gdyż miała się obawiać, że Licyniusz będzie chciał wymusić na niej małżeństwo. Następnie odrzuciła propozycję małżeństwa ze strony Maksymina Daji, za co została skazana na wygnanie. Po upadku Maksymina Daji i zagarnięcia jego ziem przez Licyniusza została skazana na śmierć przez zwycięzcę. W świetle tych informacji widzimy, że Waleria nie chciała jedynie podporządkować się woli mężczyzn, ale sama chciała decydować o sobie, za co ostatecznie zapłaciła bardzo wysoką cenę.

mgr Krzysztof Kossakowski

**Czy Hodierna z Trypolisu i Jaufre Rudel mogli się spotkać?
Pieśni trubadura jako źródło do badań nad historią kobiet.**

Słowa kluczowe

trubadurzy, krucjaty, poezja, Okcytania, hrabstwo Trypolisu

Streszczenie

Konflikt hrabiego Trypolisu Rajmunda II z żoną – Hodierną był jednym z najgłośniejszych, ale też najbardziej tajemniczych skandali obyczajowych w państwach krzyżowych w XII w. Kronika Wilhelma z Tyru informuje ogólnie o jego przebiegu, ale nie podaje przyczyn, wokół których już wówczas narosło wiele plotek. Jedynymi źródłami mogącymi rzucić więcej światła na tę sprawę, są pieśni trubadura Jaufre Rudela.

Zgodnie z romantyczną wersją wydarzeń, zakochał się on w hrabinie Trypolisu, mimo że nigdy jej nie spotkał i to na jej cześć tworzył swoje poematy. Specjalnie, aby ją poznać, wziął udział w drugiej wyprawie krzyżowej. Zachorował jednak w drodze i zmarł tuż po przybyciu do Ziemi Świętej w ramionach swojej pani. Zazwyczaj badacze jednoznacznie odrzucali tę relację. Większość logicznie zakładała, że trubadur po prostu zmarł podczas podróży morskiej i nigdy Hodierny nie spotkał. Pieśni autorstwa Rudela zdają się potwierdzać ten wniosek. Jednak warto zauważyć, że istotna może tutaj być kolejność chronologiczna owych poematów, które mimo ogólnej wymowy, zawierają pewne zaskakujące sformułowania. Zazwyczaj przyjmuje się, że najwcześniej powstały pieśni, które zachowały się w najstarszych rękopisach, co jednak nie musi być kolejnością właściwą. Ułożenie ich w zależności od częstotliwości występowania w manuskryptach może prowadzić do bardzo interesujących, choć równie ryzykownych wniosków.

prof. Jan Snopko

Materiały do historii kobiet w rosyjskich aktach proweniencji wojskowej (1914-1915)

Słowa kluczowe

źródła historyczne, wojsko, historia kobiet, żony żołnierzy, prostytutka

Streszczenie

Na początku XX w. ziemie polskie, w związku z przygranicznym położeniem z potencjalnymi przeciwnikami (Niemcy, Austro-Węgry), były bardzo mocno obsadzone oddziałami armii Imperium Rosyjskiego. Część spuścizny aktowej rosyjskich władz i instytucji wojskowych przechowywanych jest w archiwach polskich (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie oraz Archiwa Państwowe zlokalizowane na obszarze byłego zaboru rosyjskiego). Pokazną część tej dokumentacji stanowią akta urzędów do spraw powinności wojskowej szczebla gubernialnego i powiatowego (np. Urząd Gubernialny Łomżyński do Spraw Powinności Wojskowej liczy 812 jednostek archiwalnych o objętości 4 metrów bieżących akt).

Już pobieżna kwerenda wspomnianych wyżej akt dowodzi, że mogą one być przydatne nie tylko do badań nad historią wojskowości, ale także do badań w zakresie dziejów społeczno-gospodarczych, w tym i do historii kobiet. Tej ostatniej problematyki dotyczą oczywiście tylko niektóre materiały. Wśród nich wyróżnia się bogata dokumentacja dotycząca pomocy dla rodzin zmobilizowanych żołnierzy w latach 1914-1917. Pozwala ona badać sytuację materialną i rodzinną (dokładne dane o liczbie dzieci i ich wieku, oraz innych członków rodziny) żon rezerwistów i ratników pospolitego ruszenia. Ciekawych informacji (o sytuacji rodzin, wzajemnych relacjach) mogą dostarczyć też listy do żołnierzy, zachowane jako załączniki w aktach wojskowych. Osobną grupę materiałów stanowią dokumenty dotyczące zjawiska prostytutki, która nieodłącznie towarzyszyła większym skupiskom wojska.

prof. Ewa Maj

Historia czy herstoria w prasie dla kobiet w Polsce międzywojennej

Słowa kluczowe

prasa dla kobiet, Polska międzywojenna, historia, herstoria, heroizm, emancypacja

Streszczenie

Formalne upodmiotowienie kobiet wraz z nadaniem praw politycznych obywatelkom Rzeczypospolitej Polskiej przyczyniło się do nowego spojrzenia na dzieje narodu i państwa. Optyka płci pozwalała na dostrzeżenie i niekiedy też docenienie obecności kobiet w wielu wydarzeniach w przeszłości Polski. Łamy prasy adresowanej do czytelniczek pełne były wzmianek o bohaterkach historycznych przemian w makroskali Europy i Polski oraz w lokalnym życiu konkretnych miejsc jak Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa, Wilno. Rekonstrukcja przeszłości pozwalała na publicystyczne ujmowanie udziału kobiet w dziejowych procesach społecznych co najmniej w trzech perspektywach: (1) uczestnictwa w walkach o niepodległość, (2) wychowywania młodego pokolenia Polaków, (3) kreowania wyobrażeń o przeszłości w nauce, kulturze, mediach. Stosowana była technika dwojakiego rodzaju prezentowania dawnych wydarzeń. Po pierwsze, odwołania do przeszłości służyły ukazaniu kobiecych postaci na tle zbiorowości usytuowanej w konkretnej epoce historycznej. Po drugie, chodziło o ekspozycję jednostkowej aktywności kobiet, nierzadko zapomnianych w oficjalnej historiografii, celem udokumentowania ich udziału w życiu społecznym Polski. Sięgając do metodyki właściwej dla herstorii publicystki nie konfrontowały jej z tradycyjną historią, raczej zmierzały do wzbogacenia patriarchalnych wzorców opisywania dziejów przez dodanie do nich wiedzy o historycznym doświadczeniu kobiet. Dokumentowały ruchy emancypacyjne, drukowały kobiecą egodokumentalistykę, przedkładały czytelniczkom informacje o losach niepoślednich bohaterek, które swoimi heroicznymi działaniami wzmacniały przekaz dziejów wykreowany przez czynnik męski.

dr Ewelina Kostrzewska

Czy dzieje kobiet potrzebują historii ludowej?

Słowa kluczowe

historia ludowa, historia kobiet, dzieje ludowe

Streszczenie

Historia ludowa stała się w ostatnim czasie słowem - kluczem, w badaniach historycznych. Zachwyty nad inspekcją konfliktów, ponieważ tego de facto dotyczy owa *ludowa historia*, niesie ze sobą wiele niebezpieczeństw interpretacyjnych. „Klasowe podziały”, „przemoc panów”, „chłopskie niewolnictwo” na dobre rozgościły się w refleksji naukowej, ale i pop-historii coraz częściej uprawianej, również przez zawodowych historyków. Nowe pytania, problemy badawcze są niezbędne i z pewnością potrzeba nowego światła rzuconego na często zmitologizowaną historię relacji wieś - dwór. A jak w tym zawirowaniu poznawczym odczytać historię kobiet? Chłopek i ziemianek? A może ziemianek i chłopka? Czy dzieje kobiet potrzebują *historii ludowej* to pytanie nie łatwe, ale i modne więc warto się nad nim zatrzymać, nie tylko w czasach boomu na dzieje ludowe.

prof. Beata Walęciuk-Dejneka

Pisarki, poetki, bohaterki... - siedleckie badania literaturoznawcze

Słowa kluczowe

kobiety, literatura polska, perspektywa naukowa, perspektywa popularnonaukowa, cykle wydawnicze

Streszczenie

Artykuł obejmuje swoją treścią badania literaturoznawcze dotyczące problematyki kobiet/kobiecej, prowadzone od ponad 10 lat w Instytucie Językoznawstwa i Literaturoznawstwa na Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach. Pokazuje również kierunki tych badań, które są ujęte w perspektywie zarówno naukowej, jak i popularyzującej.

W ramach badań nad twórczością kobiet – pisarek, poetek, jak i bohaterek utworów literatury, głównie polskiej, powstały w ośrodku trzy serie wydawnicze:

1. *Literackie portrety kobiet. Antologia*, t. 1, 2, 3, 4.
2. *Znane, nieznane, zapomniane*, t. 1, 2, 3, 4.
3. *Różne odsłony kobiecych światów – cykl konferencji od 2012 roku wraz z publikacjami*.

Badania naukowe obejmują zarówno odsłony kobiecych światów – np. lęki, samotność, starość, tożsamość, działalność i twórczość w Polsce i za granicą, jak i kobiece doświadczenie i porządkowanie świata w kulturze ludowej, tradycyjnej i jej literackich ilustracjach.

prof. Małgorzata Dajnowicz

Liga Kobiet w okręgu gdańskim (źródła i stan badań)

Słowa kluczowe

Liga Kobiet, okręg gdański, rozwój organizacji gdańskiej, kryzys lat 80.

Streszczenie

Działalność organizacji gdańskiej opracowana została na podstawie materiałów prasowych (sprawozdania zamieszczane w „Naszej Pracy”), szczątkowych materiałów znajdujących się w Archiwum Akt Nowych oraz sprawozdań dostępnych w Archiwum Państwowym w Gdańsku, również informacji zamieszczanych w prasie lokalnej („Głos Wybrzeża”). Materiały te pozwalają na opracowanie działalności organizacji od 1949 r. głównie do końca lat 70. Organizacja gdańska zwłaszcza w latach 80., po zakończeniu stanu wojennego, w okresie intensywnego rozwoju ruchu solidarnościowego kobiety z gdańskiej LK nie przejawiały właściwie aktywności.

LK w okręgu gdańskim została założona najprawdopodobniej przed wyborami 1947 r. Władze zarządu wojewódzkiego ukonstytuowały się natomiast w 1949 r. Dość intensywny okres odnotowuje się w 1952 r., kiedy to funkcjonowały w okręgu gdańskim już liczne placówki terenowe, prowadzące szkolenia zawodowe dla kobiet, inicjujące różne obszary pomocy kobietom pracującym i gospodyniom domowym. Od końca lat 50., w ramach działalności struktur wojewódzkich działaczki LK z Gdańska skupiły się na organizowaniu poradni oraz propagowaniu aktywności wojewódzkiego Ośrodka Gospodarstwa Domowego, powołanego przy Zarządzie LK w Gdańsku. Należy podkreślić, że okresem intensywnej pracy oraz co za tym idzie wpływów LK na omawianym obszarze był koniec lat 50., kiedy to LK aktywnie włączała się w rozwiązywanie problemów pracowniczych. Kontynuację obszarów działalności odnotowano w latach 60. i 70. W początkach lat 80. Liderki gdańskiej LK opowiedziały się za szeroko zakrojoną reformą struktur wewnętrznych Ligi, występowały w kwestii zmiany nazwy organizacji, celem „odcięcia się” m.in. od dorobku struktur wcześniejszych, aplując o całościową reformę wewnętrzną LK.

dr Maria Bauchrowicz-Tocka

Liga Kobiet w prasie ogólnopolskiej

Słowa kluczowe

Liga Kobiet, zjazdy Ligi Kobiet, polityka w PRL, „Trybuna Ludu”

Streszczenie

Liga Kobiet była największą organizacją kobiecą w Polsce Ludowej. W okresie jej działalności (lata 1945-1989) zostało zorganizowanych 9 zjazdów (wśród nich pierwszy w 1951 r., nazwany kongresem i jeden nadzwyczajny w 1981 r., tuż przed ogłoszeniem stanu wojennego). Zjazdy (najwyższa władza Ligi), w których uczestniczyło ponad tysiąc delegatek z całego kraju, oceniały minioną kadencję oraz - w wyniku dyskusji delegatek - podejmowały uchwały wyznaczające kierunki dalszej działalności.

„Trybuna Ludu” (1948-1990) była ogólnopolskim, wiodącym dziennikiem KC PZPR o nakładzie sięgającym 1,5 miliona egzemplarzy. Celem artykułu jest zbadanie, w jakim zakresie zjazdowa tematyka interesowała główny partyjny dziennik, jaki był medialny przekaz zjazdowych obrad Ligi, które z zagadnień były szczególnie eksponowane, jaki obraz organizacji wyłaniał się z prasowych relacji i trafiał do czytelników.

Głównym źródłem wykorzystanym do prezentacji zagadnienia były publikacje z „Trybuny Ludu”, dotyczące zjazdów Ligi.

mgr Agnieszka Zaniewska

Poradnictwo Ligi Kobiet na łamach „Naszej Pracy”

Słowa kluczowe:

organizacja kobieca, Liga Kobiet, „Nasza Praca”, poradnictwo

Streszczenie

Aktywność Ligi Kobiet od początku istnienia organizacji koncentrowała się na niesieniu pomocy kobietom w życiu codziennym i prawidłowym pełnieniu obowiązków matki, żony, pracownicy i obywatelki aktywnej społecznie. Jednocześnie kierunki i granice tej aktywności wyznaczane były w porozumieniu z przedstawicielami partii rządzącej. Dlatego też działalność poradnicza prowadzona przez Ligę Kobiet w okresie PRL stanowiła odpowiedź na potrzeby kobiet i odzwierciedlała ich ówczesną sytuację kreowaną na rynku pracy czy prowadzoną politykę socjalną. Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie rodzajów form poradnictwa dla kobiet prowadzonego przez Ligę Kobiet w świetle „Naszej Pracy”.

mgr Justyna Zajko-Czochańska

**"Przyjaciółka" jako źródło do badań nad tematyką kobiet w Polsce
(1945-1989)**

Słowa kluczowe

„Przyjaciółka”, prasa kobieca, stan badań, czasopisma kobiece w PRL

Streszczenie

Tygodnik „Przyjaciółka” będący najbardziej poczytnym czasopismem kobiecym w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej był obiektem zainteresowania socjologów, historyków czy prasoznawców. Badacze podejmowali się próby analizy periodyku zarówno w różnych cezurach czasowych jak i pod względem prezentowanych zagadnień. Prowadzone badania obejmowały szeroki wachlarz tematyczny. Prezentowano materię dotyczącą m.in. kreowanego przez tygodnik modelu rodziny i małżeństwa, zmieniający się obraz i pozycję kobiety, problemy życia codziennego opisywane w listach czytelników, czy podejmowaniu przez pismo zagadnień politycznych i udziału kobiet w życiu publicznym. „Przyjaciółka” była również eksplorowana pod względem jej wpływu na kształtowanie się gustów, stylów życia i obyczajów, a także stanowiła źródło do badań nad literacką zawartością działu beletrystycznego periodyku. Poza omówieniem aktualnego stanu badań nad „Przyjaciółką” zostanie zasygnalizowany niezbadany dotąd obszar ukazujący wpływ tygodnika na życie kobiet wiejskich do których kierowane było odmienne wydanie „Przyjaciółki”.

dr Urszula Sokołowska

**„Kobieta i Życie” 1990-2004 – prezentacja problematyki periodyku
(w zarysie)**

Słowa kluczowe

*„Kobieta i Życie”, prasa kobieca, problematyka kobieca, przemiany społeczno-polityczne,
transformacja polityczna, lata 90. XX w.*

Streszczenie

Na łamach „Kobiety i Życia” w publikacjach z lat 1990-2004 poruszano różnorodną problematykę. Wiele miejsca poświęcano tematyce typowej dla czasopism kobiecych. W stałych rubrykach periodyku kontynuowano wątki poruszane w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, tj. szeroko rozumiane poradnictwo, zagadnienia związane z wyglądem zewnętrznym, rozwojem osobistym, pracą zawodową oraz organizacją pracyw gospodarstwie domowym. Wielokrotnie przekonywano czytelników o słuszności partnerskiego modelu małżeństwa oraz realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w przestrzeni pozadomowej, m.in. przejawiającej się w jednakowym dostępie do wyższych stanowisk i możliwości awansowania, otrzymywaniu takiej samej płacy za wykonywaną pracę.

Ponadto redakcja periodyku duży nacisk położyła na eksponowanie problematyki politycznej. Relacjonowano i opisywano bieżące wydarzenia ze sceny politycznej, skupiając główną uwagę na tematyce oscylującej wokół transformacji polityczno-gospodarczej lat 90. XX w. Cyklicznie prezentowano sylwetki kobiet aktywnych w przestrzeni publicznej – kobiet kierujących i zarządzających dużymi firmami, będących na kierowniczych stanowiskach oraz mających realny wpływ na dokonujące się przemiany społeczne. Dodatkowo wiele miejsca poświęcono zagadnieniom gospodarczym, objaśniając czytelnikom periodyku działanie mechanizmów rządzących wolnorynkową gospodarką.

mgr Justyna Granatowska

Stan badań nad historią kobiet polskich (1945-1989)

Słowa kluczowe:

problematyka kobieca, PRL, stan badań, historia kobiet w Polsce

Streszczenie

Nie sposób jest opisać wszystkich autorów oraz przytoczyć ich publikacji dotyczących się tematyki kobiecej obejmującej okres lat 1945-1989. Wielowątkowość oraz rozległa cezura czasowa sprawiają, że prelegentka zdecydowała się skupić jedynie na zasygnalizowaniu dorobku poszczególnych badaczy oraz istotnych wartości ich prac dla stanu wiedzy nad historią kobiet polskich.

Mnogość wątków mieszczących się w problematyce kobiecej w badanym okresie sprawia, że opracowań dotyczących się tej tematyki jest wiele. Autorzy poruszają kwestie pracy oraz płacy kobiet aktywnych zawodowo, a także ich „równości” względem mężczyzn zajmujących tożsame stanowiska. Podejmowane są również wątki pozycji kobiet w socrealistycznym społeczeństwie – zarówno nowo podejmowanych przez kobiety ról, jak i tych którymi zajmowały od niepamiętnych czasów – gospodyń, opiekunek rodzin, matek. Wśród autorów takich pozycji wyróżnić można m.in. Małgorzatę Fidelis, Barbarę Klich-Kluczewską, Natalię Jarską, Agnieszkę Mroziak, Piotra Perkowskiego, Katarzynę Andrejuk, Katarzynę Wrochno.

Istotnym jest również ukazanie wizerunku kobiety poprzez środki masowego przekazu tamtych czasów – prasę, film czy wydania Polskiej Kroniki Filmowej. Autorami skupiającymi się na tej tematyce są m.in. Zofia Sokół, Ewa Toniak, Ewa Fogelzang-Adler, Grzegorz Wójcik, Małgorzata Hajdo, Anna Maliszewska.

Na szczególną uwagę zasługują prace członków Ośrodka Badań Historii Kobiet, do którego należy większość z zaproszonych na konferencję prelegentów, którzy to w ramach niniejszego projektu zajmują się prowadzeniem oraz upowszechnianiem wyników badań nad historią kobiet w Polsce, w głównej mierze skupiając się na okresie XIX i XX w.

mgr Magdalena Gąsowska

Zaangażowanie kobiet w życie religijne niemieckiego Kościoła luterańskiego (na przykładzie J. R. Bengel, B. Sturm oraz M. S. Rieger)

Słowa kluczowe

pietyzm, kobieta, pastor, małżeństwo, konwentykle

Streszczenie

Aby dokładnie określić zjawisko jakim w XVII-XVIII wieku był pietyzm należy zacząć od ortodoksji luterańskiej. Jej reguł dotyczących wyznania oraz samych wyznawców. Ortodoksję często gubiło „głoszenie prawdziwej nauki, czuwanie z przesadną gorliwością nad tym, by ogół wiernych uczęszczał pilnie do kościoła słuchać prawdziwej nauki, mniej zaś troszczyła się o to, by nauka ta budziła żywą wiarę w sercach i łączyła się z czystym chrześcijańskim życiem. Daleką więc była ortodoksja od ewangelicznego ideału, jaki Kościołowi postawiła reformacja; można by ją nazwać ewangelicką scholastyką.

Jednakże mimo tych wad ortodoksja przyniosła Kościołowi ewangelicko-augsburski w Niemczech w XVII w. wielkie zasługi (...) podniesienia ludności z upadku moralnego po wojnie 30-letniej”.

W XVII wieku na fundamentach ortodoksji wyrósł nowy nurt - pietyzm. Pietyzm odwoływał się do objawienia Bożego oraz symbolicznych ksiąg kościoła. Dbał o złagodzenie surowości ortodoksyjnej luterańskiej teologii, jednocześnie bliżej przyglądając się etyce i równości społecznej. Pomysłodawcą i założycielem nurtu był teolog luterański Philipp Jakob Spener (1635-1705).

Pietyzmem nazywamy nurt religijny w luteranizmie zapoczątkowany w XVII wieku, który kładł nacisk na modlitwę, aktywne życie religijne, czytanie Biblii oraz wszelką pomoc także materialną skierowaną dla potrzebujących. Zwolennicy tego nurtu zaczęli coraz częściej zadawać pytania dotyczące istoty wiary oraz zastanawiali się nad Kościołem jako zbiorowością. W 1670 roku Spener – twórca pietyzmu rozpoczął nawoływać wiernych do tworzenia i uczestnictwa w collegia pietatis, których zadaniem było odnowienie żywej wiary luteran. Postulował aby wierni tworzyli w domu miejsca modlitw i spotkań religijnych połączonych z czytaniem i interpretowaniem Biblii. Ogromną rolę w tych spotkaniach odgrywały kobiety, które zgodnie z nauką Spenera mogły czynnie uczestniczyć w czytaniu i interpretacji Pisma Świętego. Podobne losy spotkały trzy zaangażowane w życie religijne przełomu XVI i XVII wieku kobiety - J. R. Bengel, B. Sturm oraz M. S. Rieger.

Jak pokazują wspomniane wyżej postacie, pietyzm był zjawiskiem ponadklasowym. Przez wieki zajmowały się nim tak szlachetne kobiety jak i te pochodzące z warstwy niższej czy najuboższej. Samo zaangażowanie owych kobiet było różne i często trudno je porównywać do siebie, gdyż każda z udzielających się w ruchu pietystycznym była indywidualnością. Znane są przykłady poetek i pisarek religijnych, inne z kolei zajmowały ważne stanowiska, trudniły się edukacją wspólnoty, dzieci i młodzieży. Znane są przykłady kobiet które w małżeństwie odnajdowały radość i sens, ale są i takie, które dobrowolnie decydowały się na samotność. Mamy zatem do czynienia z różnymi sposobami uczestnictwa kobiet w ruchu jakim był pietyzm, który był zjawiskiem tak niejednorodnym jak sama reformacja. Co jednak należy zaznaczyć pietyzm nie czynił kobiet przywódcami, nie był też ruchem, który zapoczątkował emancypację czy równouprawnienie. Jak pokazują biografie kobiet pietyzmu kobiety mogły wyrażać swoje emocje czy zdanie jednak w kwestiach najważniejszych typu małżeństwo decyzja nie należała do nich. Nadal podlegały pod mężczyzn. Pietyzm był ruchem religijnym i kobiety musiały się liczyć z zasadami konkretnego wyznania zapisanymi w Biblii.

mgr Emilia Pobocho

Katarzyna Jaczynowska (1872 – 1920) - życie i działalność muzyczna wielkiej pianistki

Słowa kluczowe

Katarzyna Jaczynowska (1872 – 1920), pianistka, Konserwatorium, Warszawa, recitale

Streszczenie

Katarzyna Jaczynowska (1872 – 1920), wybitna polska pianistka i pedagog, wychowywała się i kształciła w okresie, kiedy Polska była pod zaborami, kiedy każdy, nawet najmniejszy polski przejaw patriotyzmu na jakimkolwiek polu aktywności był wnikliwie obserwowany i tłumiony. Działalności artystycznej i pedagogicznej poświęciła pianistka, z ogromną pasją, niemal całe swoje życie. Odeszła na zawsze jeszcze w pełni sił twórczych, bo zaledwie w wieku 48 lat. Mogła jeszcze dzielić się swymi umiejętnościami wirtuozowskiej gry fortepianowej, wiedzą muzyczną oraz sprawiać wszystkim radość wyjątkową osobowością artystyczną podczas koncertów. Profesor Jaczynowska przeżyła tylko dwa lata w okresie międzywojennym, ale zostawiła solidnie przygotowany „grunt” pod rozwój nauki gry na instrumencie i kształtowanie pianistów wirtuozów w niepodległej Polsce.

dr Katarzyna Wodniak

Sylwetka publicystki dwutygodnika „Moja Przyjaciółka” ze Żnina – Felicja Stendigowa (1895 - 1945)

Słowa kluczowe

Felicja Stendigowa, „Moja Przyjaciółka”, Żnin

Streszczenie

W latach 1934–1939 w Zakładach Wydawniczych Alfreda Krzyckiego w Żninie (Wielkopolska) ukazywał się ilustrowany dwutygodnik kobiecy „Moja Przyjaciółka”, pierwszy periodyk kobiecy, który (w listopadzie 1937 roku) przekroczył próg 100 tys. egzemplarzy jednorazowego wydania, należący do tytułów prasowych o najwyższych w Polsce nakładach. Wielotematyczny i przystępnie redagowany poradnik dla możliwie szerokiego audytorium kobiecego miał własne grono zamiejscowych współpracowniczek, bliżej nieznanym czytelniczkom elitarnych magazynów dla wykształconych mieszkanki wielkich miast. Należała do nich Felicja Stendigowa (1895–1945), której ściślejsze związki z „Moją Przyjaciółką” datowały się od wiosny 1936 roku. Dziennikarka i eseistka rodem z Krakowa, poliglotka władająca kilkoma językami, prawnuczka wielkiego rabina Akiwy Eigera i siostra światowej sławy matematyka i fizyka Leopolda Infelda w jednej osobie, publikowała w wielu tytułach prasowych, nie tylko kobiecych – warszawskiej „Pani Domu”, tygodniku „AS” i „Kurierze Kobiecym” krakowskiego koncernu IKC, „Nowym Dzienniku”. Jej teksty znaleźć można ponadto w kwartalniku poświęconym zagadnieniom reformy seksualnej i obyczajowej „Życie Świadome” wychodzącym w Krakowie, do którego współpracowników zaliczali się Tadeusz Boy-Żeleński i Irena Krzywicka. Związki Felicji Stendigowej z wydawanym w stolicy Pałuk masowym dwutygodnikiem kobiecym nie były dotąd podnoszone, choć ona sama zaczyna powoli wkraczać w orbitę zainteresowań badaczy.

dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk

Pomocnicza Służba Kobiet w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie (1940-1946). Aktualny stan badań i charakterystyka archiwaliów

Słowa kluczowe

Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, kobiety-żołnierze, Pomocnicza Służba Kobiet, Maria Leśniakowa, Bolesława Wystołuchowa

Streszczenie

Pierwsze próby utworzenia Pomocniczej Służby Kobiet w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie miały miejsce już w 1940 r., kiedy armia polska walczyła we Francji. Pogarszająca się sytuacja wojskowa i konieczność ewakuacji Polaków do Wielkiej Brytanii spowodowały, że sprawa powołania PSK została odsunięta na dalszy plan. Dopiero, w 1941 r., kiedy powstały PSZ w ZSRR pod dowództwem gen. Władysława Andersa, zaczęto przyjmować kobiety do armii i wydawać rozkazy i zarządzenia regulujące zasady ich służby w wojsku. Jednocześnie, od 1942 r. powstawały pododdziały kobiece w Wielkiej Brytanii, gdzie w listopadzie tego roku utworzono Komendę Główną PSK w Londynie.

Ostateczny rozkaz organizacyjny regulujący zasady służby kobiet w PSZ na Zachodzie został wydany w lipcu 1944 r.

Historia PSK nie została dotychczas gruntownie zbadana i opisana. Nie powstała jeszcze żadna monografia na ten temat. Najbardziej znanymi opracowaniami są Pomocnicza Wojskowa Służba Kobiet 2 KP (1941-1945) Anny Bobińskiej oraz Pomocnicza Służba Kobiet w Polskich Siłach Zbrojnych w okresie II wojny światowej Wandy Maćkowskiej. Obydwie zostały napisane przez świadków tamtych wydarzeń (Anna Bobińska należała do PSK), a więc nie są obiektywne i ograniczają się jedynie do ogólnego opisu dziejów formacji, a w zasadzie przedstawienia najważniejszych dokumentów – głównie rozkazów organizacyjnych i sprawozdań.

prof. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk

**Historyk sztuki, filozof, pedagog – prof. dr hab. Halina Taborska
(1933-2021)**

Słowa kluczowe

*prof. Halina Taborska, 1933-2021, Wielka Brytania, sztuka przestrzeni publicznej, estetyka, miejsca
pamięci ofiar cywilnych, II wojna światowa*

Streszczenie

Autorka prezentuje sylwetkę uczzonej, historyka sztuki, filozofa, pedagoga prof. dr hab. Halinę Taborską (1933-2021). Uczona jest cenionym na świecie pionierem wśród badaczy współczesnej sztuki publicznej. Doktorat napisała pod kierunkiem prof. Władysława Tatarkiewicza i obroniła go w 1963 roku. W tym samym roku uzyskała dyplom angielski: Diploma in English Literature and Social Studies, University of Cambridge. Była wieloletnim profesorem PUNO, a w latach 2002 – 2007 pełniła funkcję kierownika Zakładu Współczesnej Kultury Brytyjskiej Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (PUNO) w Londynie. Od 2007 r. była dyrektorem Instytutu Kultury Europejskiej PUNO, w latach 2008-2011 pełniła funkcję Prorektor PUNO, a od lipca 2011–2017 pełniła funkcję Rektora PUNO.

Do Wielkiej Brytanii wyjechała na stałe w 1959 r., gdzie nawiązała kontakt z estetykami brytyjskimi. W roku 1960 współzakładała stowarzyszenie The British Society of Aesthetics, które edytowało własny periodyk - „The British Journal of Aesthetics”. Brała udział w seminariach, konferencjach, kongresach, współpracowała z naukowymi pismami anglosaskimi oraz z polskimi: „Studiami Estetycznymi”, „Przeglądem Humanistycznym”.

Na przełomie lat 60. i 70. XX w. wspomagała prace nad wydaniem w języku angielskim trzech tomów Historii estetyki prof. W. Tatarkiewicza (wydane w latach 1970-1974; współwydawcami byli PWN i międzynarodowy edytor Mouton - The Hague – Paris).

Poza artykułami dziedzinowymi, pisała krytyczne recenzje z publikowanych książek polskich o estetyce, dokonywała w nim wyboru tekstów oraz robiła tłumaczenia na język polski. Współpracowała także z filozofami oksfordzkiej szkoły lingwistycznej i analitycznej.

Przede wszystkim jednak prof. Halina Taborska przez kilkadziesiąt lat (1966-1998) prowadziła na uczelniach brytyjskich serie wykładów i seminaria kursowe z estetyki – pojmowanej głównie, jako teoria sztuki, ale także jako filozofia piękna i sztuki. Miała również wykłady zaproszone w Stanach Zjednoczonych i w Polsce.

Jest autorką kilkudziesięciu artykułów naukowych oraz 14 publikacji zwartych. Są to własnego autorstwa: *Monuments of Fighting Warsaw*, London 1995; *Współczesna sztuka publiczna. Dzieła i problemy*, Warszawa 1996; *Pamięć miast: publiczna sztuka upamiętniająca Berlina i Warszawy*, Londyn 1997; *Current Issues in Public Art*, London 1998; *Contemporary Public Art and Architecture*, London 1999; *Nowy Londyn – miasto i jego sztuka publiczna*, Londyn 2004; *Dokąd zmierza Europa: - przywództwo- idee- wartości* (red. z J.S. Wojciechowskim), Pułtusk 2007; *Miasto, które nie zginęło. Ludność cywilna Warszawy 1939-1945 i pomniki jej poświęcone*, Warszawa 2014; *Contemporary Public Art Revisited - Debates and Artistic Practice 1970-2010* (planowana publikacja w 2022 r.); przy współpracy z Marianem Turskim, *Sztuka w miejscach śmierci. Europejskie pomniki ofiar hitleryzmu*, Kraków 2019; przy współpracy z Marianem Turskim, *Kunst an Orten des Todes. Europäische Denkmäler der Opfer des Nationalsozialismus*, Kraków 2021; wydanych pod jej redakcją: *Prezydenci i Rządy Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie w walce o niepodległą Polskę w latach 1939-1990*, (red. z A. Rzegockim i M. Flemingiem), Londyn-Kraków, 2013; *The Hanna & Broncel Charitable Trust – założyciele, powiernicy, beneficjenci* (red. z Ewą Lewandowską-Tarasiuk,), Londyn 2016.

mgr Ewelina Andrzejewska

**Kobiety w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa.
Analiza stanu badań na przykładzie Aleksandry Stypułkowskiej.**

Słowa kluczowe

Radio Wolna Europa, dziennikarki, publicystki, Aleksandra Stypułkowska, kobiety

Streszczenie

Historia kobiet pracujących dla Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa nie jest w pełni opisana, temat nie został pogłębiony w takim samym stopniu, jak w przypadku mężczyzn zatrudnionych bądź współpracujących z RWE. Nie oznacza to jednak, że kobiety nie miały na swoim koncie rozmaitych osiągnięć jako dziennikarki, publicystki, reportażystki czy autorki teatru radiowego, choć równocześnie jest prawdą, że najczęściej były angażowane do pracy w Dziale Studiów i Analiz oraz Dziale Nasłuchu, także do prac biurowych i administracyjnych, pełniły funkcje maszynistek, sekretarek. Kobiety w Rozgłośni to również dziennikarki pracujące na antenie, prowadzące programy, przygotowujące audycje, pogadanki, felietony, komentarze, reportaże, słuchowiska; wielokrotnie uczestniczyły również w dyskusjach okrągłego stołu prowadzonych w studiu.

Punkt wyjścia do zapoznania się z historią kobiecego „śladu” w tym medium stanowi obszerna monografia Lechosława Gawlikowskiego Pracownicy Radia Wolna Europa. Biografie zwykłe i niezwykle oraz kwerendy, które zostały przeze mnie przeprowadzone w archiwum Jana Nowaka – Jeziorańskiego, Narodowym Archiwum Cyfrowym, a także są to źródła literackie, które potwierdziły wagę Aleksandry Stypułkowskiej jako jednej z najwybitniejszych m.in. komentatorek politycznych RWE. Od początku lat 50. współpracowała z nowojorskim oddziałem stacji. Po utworzeniu polskiej sekcji Free Europe w Monachium, Stypułkowska podjęła w niej pracę w 1952 roku jako redaktor Działu Programowego RWE i początkowo była w zespole redaktorskim jedyną kobietą. Na antenie FE pracowała ponad dwie dekady, w tym czasie współtworzyła najważniejszy program informacyjno–publicystyczny „Fakty i opinie”. Ogłaszała również w audycjach: „Program Specjalny” i „Odrotna strona medalu”. Mówiła o problemach młodych ludzi, seniorów, o kwestiach alkoholizmu, chuligaństwa, bezrobociu w PRL – u; omawiała działania polityków, stosunki między partią a Kościołem, relacjonowała pokazowe procesy sądowe, komentowała najważniejsze wydarzenia z Polski i ze świata. Drugi trzon jej intensywnej aktywności radiowej stanowiły kwestie kobiece: zajmowały ją sprawy modowe i inne, które prezentowała chociażby w audycji „Między nami kobietami”.

Mimo okazałego dorobku publicystycznego i wieloletniego zaangażowania w pracę radiową postać A. Stypułkowskiej nie doczekała się pełnego opracowania. Jej przypadek nie jest jedyny, w samym radiu lub z radiem współpracowało wiele kobiet np. Barbara Palester, Maria Danilewicz – Zielińska, Krystyna Cywińska, Maria Czapska, których okres działania czy współdziałania z Rozgłośnią Polską RWE pozostaje pominięty w badaniach radiowych w kraju i poza nim.

mgr Karol Straczyński

**Kobiety w komitecie odbudowy Warszawy po II wojnie światowej
(wybrane sylwetki)**

Słowa kluczowe

kobieta, architekt, II wojna światowa, Warszawa, odbudowa

Streszczenie

Miasto Warszawa przed II wojną światową reprezentowało różne style architektoniczne. Dawna siedziba królów Polskich posiadała wiele znakomitych budowli tj. pałace, kościoły, klasztory, kamienice itd. Na przestrzeni wieków zakładano kolejne place i aleje.

Budowane przez stulecia warszawskie założenie urbanistyczne wraz z specyficzną architekturą, zostało zniszczone w wyniku działań podczas II wojny światowej. Skala zniszczeń po 1945 r. zabytkowej części miasta Warszawy wyniosła ponad 85% (niemalże podobnie jak miasta Białegostoku). W celu uporządkowania gruzów miejskich odbudowy Warszawy powołano po wojnie Biuro Odbudowy Stolicy. Przy odbudowie miasta działało wiele wybitnych specjalistów w tym kobiety - prof. Helena Kurkiewicz - Morsztynkiewicz – architekt i urbanista oraz prof. Helena Syrkus – architekt.

Przedwojenne doświadczenie Pań w projektowaniu przestrzeni miejskiej, znacznie pomogło w odbudowie Warszawy. Ich realizacje projektowe posłużyły nie tylko w odbudowie miasta, ale przyczyniły się do wzrostu tkanki miejskiej o kolejne osiedla mieszkaniowe w Warszawie.

prof. Adam Miodowski

Przynależność do Ligi Kobiet jako ścieżka kariery (awansu) jej członkiń w świetle wybranych przykładów personalnych

Słowa kluczowe

Polska Ludowa, Liga Kobiet, kariera zawodowa, awans społeczny, sprawczość i partycypacja liżanek

Streszczenie

Liga Kobiet zrzeszała w okresie Polski Ludowej setki tysięcy członkiń. Warto prześledzić życiorysy niektórych z nich, by się przekonać na ile przynależność do tego stowarzyszenia przyczyniała się do ich awansu społeczno-zawodowego. Podejmując tego typu badania warto pamiętać o zmieniających się uwarunkowaniach, w których liżanki wkraczały na ścieżki karier. Inaczej te realia (szanse awansu) wyglądały w pierwszych latach po wojnie (jeszcze u progu stalinizmu), a inaczej po grudniu 1948, gdy osiągał on swoje apogeum. Zupełnie nowe perspektywy otwierały się zaś przed członkiniami Ligi po październiku 1956, grudniu 1970 czy ostatecznie po sierpniu 1980. W odniesieniu do Ligi jedyne co nie zmieniało się wraz z przełomami politycznymi w Polsce Ludowej to instrumentalne wykorzystywanie przez decydentów partyjno-rządowych działaczek tego koncesjonowanego stowarzyszenia kobiecego.

Miarą faktycznego awansu czołowych liżanek (np. członkiń Zarządu Głównego i Zarządów Wojewódzkich) była ich realna sprawczość oraz partycypacja w strukturach władz (partyjnych, rządowych, parlamentarnych, samorządowych). Jeśliby się temu przyjrzeć z tej perspektywy to ustalimy, gdzie ścieżki karier doprowadziły liderki Ligi?

Równoległe analizując przypadki osiągnięć czołowych działaczek szczebla powiatowego, miejsko-gminnego i dzielnicowego dowiemy się, jak kwestie sprawczości i partycypacji, czyli awans pionowy liżanek wyglądały w mikroskali.

Nie mniej interesujące (ważne) byłoby rozpatrzenie na tym tle przykładowych ścieżek karier szeregowych członkiń Ligi Kobiet. Warto ustalić na ile w ich przypadku przynależność do stowarzyszenia wpływała na jakościowe zmiany w ich życiu codziennym, zarówno rodzinnym i zawodowym (np. na awans poziomy).

Istotnym problemem w podjęciu tak ukierunkowanych badań pozostaje dostępność do wartościowych źródeł. Szcątkowość zespołów archiwalnych pozostałych po działalności struktur terenowych i centralnych Ligi wymusza uzupełnienie bazy źródłowej o prasę kobiecą i egodokumenty.

prof. Krzysztof Sychowicz

Kobiety - tło czy siła NSZZ "Solidarność" w Polsce północno-wschodniej

Słowa kluczowe

NSZZ „Solidarność”, kobiety, strajki, stan wojenny, Anna Walentynowicz

Streszczenie

Wszystko zaczęło się niemal tak jak w przypadku poprzednich protestów robotniczych w Polsce pod rządami komunistów w latach 1956, 1970 i 1976, a mianowicie od pogorszenia się sytuacji bytowej społeczeństwa i wprowadzenia podwyżki cen, głównie produktów spożywczych. Tym razem obawiając się gwałtownej reakcji ludności, ogłoszono ją 1 lipca 1980 r., a więc w okresie wakacji i urlopów. Podwyżkę przedstawiono jako „niewinny” zabieg organizacyjny. Odpowiedzią robotników były strajki, które wybuchły w Warszawie, Ursusie, Tczewie, Rzeszowie i innych miastach. Wydarzenia te dały początek ruchowi społecznemu, który został ujęty w struktury Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Do końca 1981 r. wpływał on na wydarzenia zachodzące w całym kraju, oddziałując też na politykę prowadzoną przez Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą. Niestety, tak jak dotychczas w dziejach PRL, także tym razem ruch ten został spacyfikowany przez broniących status quo komunistów, a NSZZ „Solidarność” miał na zawsze odejść w niebyt historii. Stan wojenny i okres do końca lat osiemdziesiątych nie sprzyjał ani dokumentowaniu działalności związku, ani też obiektywnemu pisaniu o jego dorobku.

Wśród członków związku od samego początku były kobiety, nie jako odrębna grupa, czy marginalizowana ale osoby stanowiące integralną część związku, uczestniczące w pracach jego wszystkich struktur. Znajdziemy je zarówno wśród czołowych działaczy NSZZ „Solidarność”, jak najbardziej znaną Annę Walentynowicz ale też wśród szerokiej rzeszy anonimowych działaczy, którzy z biegiem czasu odeszli w niebyt pamięci. Prawdą jest, że kobiety w sierpniu 1980 r. odegrały tak samo istotną rolę jak mężczyźni, chociaż bez wątplenia za mało napisano o „zwykłych” kobietach. Były one nie tylko wśród strajkujących ale też przychodziły pod strajkujące zakłady. W wielu przypadkach wpływały na przebieg akcji protestacyjnych. Także w następnych latach m.in. w stanie wojennym, kobiety były internowane, bite podczas przesłuchań i skazywane na więzienie. Wszystko to miało miejsce na terenie całego kraju, występując z różnym natężeniem w poszczególnych jego częściach. Bez względu na ocenę ich udziału w zachodzących w latach osiemdziesiątych wydarzeniach nie można zaprzeczyć ich obecności i wpływowi na podejmowane wówczas decyzje.

dr Anna Szwed-Walczak

Bohaterka historyczna? - Refleksje o udziale kobiet w życiu publicznym na łamach polskiej prasy dla kobiet w latach 1989-1992

Słowa kluczowe

polska prasa dla kobiet, bohater narodowy, bohaterka narodowa, medialny obraz bohaterki, kobiety w przestrzeni publicznej, 1989-1992

Streszczenie

Słownik Języka Polskiego, bohatera definiuje jako osobę „odznaczającą się niezwykle czynami”, „męstwem”, co czyni ją wyjątkową, ale też podziwianą i wartą pamięci potomnych. Informacje o bohaterach i ich osiągnięciach są więc upowszechniane oraz przekazywane z pokolenia na pokolenie. Treści na ten temat obecne były także na łamach polskiej prasy dla kobiet. Ukazywano wątki związane z historią oraz postaciami, które zapisały się na jej kartach w różnych dziedzinach życia publicznego m.in.: w polityce, nauce, sztuce, literaturze, sporcie. Celem badań była rekonstrukcja obrazu bohaterki historycznej w polskiej prasie dla kobiet w latach 1989-1992.

Aby zrealizować cel badawczy sformułowano następujące pytania badawcze:

- 1) *jaka jest udział pisarstwa o bohaterach a jaki o bohaterkach na łamach polskiej prasy dla kobiet w latach 1989-1992?;*
- 2) *czym różniły się obraz bohatera od obrazu bohaterki?;*
- 3) *w jakiej dziedzinie życia dominowały „bohaterki”?*

Przedmiotem badań były artykuły opublikowane w „Kobiecie i Życiu” oraz „Przyjaciółce”.